

Versos de cel·luloide

MELCION MATEU I ADROVER

POESIA

David Jou, *Els ulls del falcó maltès; poemes sobre cinema*. Editorial Moll. Palma, 2000.

A David Jou (Sitges, 1953), que és catedràtic de física teòrica, se'l sol presentar com al poeta científic, epítet absurd si el llenguatge científic no impregnés una part important de la seva extensa obra poètica. Al capdavant, no sembla just que a un poeta se'l defineixi per l'ofici amb què es guanya les sopes, i si no es parla de J.V. Foix simplement com del poeta pastisser deu ser per alguna raó. No tota l'obra de Jou parteix de temes científics: si l'autor deixa una cosa ben clara en el seu últim llibre des del títol i subtítol fins al darrer vers és que es tracta d'un poemari sobre el cinema, al qual el poeta ja havia dedicat un apartat de la segona edició, ampliada, del seu llibre *Joc d'ombres*.

45 TEXTOS, 3 SECCIONS

Els ulls del falcó maltès; poemes sobre cinema aplega quaranta-cinc textos que es reparteixen entre una composició inicial i tres seccions –titulades *Directors*, *Actrius*, *actors* i *Mites*, *personatges*– que queden encapçalats per un Pròleg de l'autor. Arreu del volum, hom hi trobarà el que s'hi indica, de manera que l'índex del llibre sembla més propi d'un recull d'articles o una petita enciclopèdia del cinema que d'un poemari. A la secció de *Directors* hi ha poemes titulats *Ciudadà Kane*. Orson Welles i 2001:

una odissea de l'espai. Stanley Kubrick. En l'apartat d'*Actrius*, actrius n'hi ha que es titulen *Casablanca*. Humphrey Bogart i Ingrid Bergman i *Gilda*. Rita Hayworth. Entre els *Mites*, *personatges* hi ha composicions dedicades a *Tarzan*, *Dràcula* i *Bond*, *James Bond*. Per acabar-ho d'arrodonir, en el pròleg a *Els ulls del falcó maltès*, Jou fa una contextualització històrica i personal de la relació entre cinema i poesia.

ACLARIMENTS INNECESSARIS

No cal dir que tantes indicacions, explicacions i aclariments resulten excessius i fins i tot innecessaris. David Jou és un poeta que sap fer la

seva feina amb dignitat, i en aquests poemes –tots ells escrits amb una varietat de metres irregulars– combina amb habilitat les descripcions d'aparença objectiva amb les intervencions dels diversos personatges cinematogràfics. El jo apareix i desapareix, sense excloure les reflexions metafísiques –cientifcoreligioses, si insistiu–, i la sobrietat de to a la qual els seus lectors ja estan avesats. Però el llibre sens dubte hauria guanyat en misteri i capacitat evocadora si l'autor hagués confiat una mica més en els seus lectors i lectores a l'hora de copsar unes referències que tanmateix impregnen la nostra cultura de forma ineludible.

El poeta David Jou va néixer a Sitges el 1953

L'estranger

ANNA M. GIL

NARRATIVA

Josep Roca, *Potser*. Pròleg d'Emili Olcina. Laertes. Barcelona, 2000.

L'any 1963, poc abans de l'incident del golf de Tonkin i l'atac dels bombarders nord-americans, arriba al port de Hai Phong, Vietnam del Nord, un mercant italià amb càrrega sospitosa provinent d'Odesa. En baixar a terra, el segon oficial de màquines, Maurizio Pappalardo és abordat per l'Antonio, un mecànic, recelós i espantat, que li demana ajuda. Pappalardo, catanès resident a Barcelona, de pas en terra estrangera, aviat se sentirà identificat amb l'Antonio: un espanyol obligat a viure lluny del seu país per causa d'un crim inconfessable. De fet, Pappalardo no en sap res, de l'Antonio. I, davant la incògnita, decideix construir-li una vida amb les pròpies experiències. Pappalardo força la realitat: jeu amb la dona de l'Antonio, la bella i enigmàtica Dumyaa, i es posa en perill, tot

fregant el delictes, per tal d'apoderar-se dels seus secrets i de salvar-lo d'una amenaça imaginària. Però no ho aconsegueix: l'Antonio mor en estranyes circumstàncies. La interrogació sobre els problemes reals i la identitat de l'altre queda oberta. I amb aquesta sensació d'inquietud i misteri ens deixa l'autor d'aquesta interessant novella.

UN NARRADOR EXCÈNTRIC

Josep Roca (Barcelona, 1963) és un narrador especulatiu i excèntric, en el millor sentit del terme. Les seves novel·les (*Empate a cero*, *No me digas nada más*, *Això és Ràdio Pica*) contempen la realitat des d'una perspectiva lateral i conviden a la reflexió. *Potser* ens apropa a un tema molt actual: la identitat i la diferència. Pappalardo, com Ulisses, travessa el món amb la intenció de retornar. Enyora el passat, amb el qual intenta construir la biografia d'Antonio. I enyora la dona, que truca des de qualsevol lloc. Aquesta actitud, com passava amb Ulisses, expressa l'obsessió pels orígens i la identitat. Es podria dir que Pappalardo es complau tant en ell mateix que

no acaba de trobar una sortida cap a l'altre. D'alguna manera, Pappalardo simbolitza l'actitud destructiva i autista d'aquells colonitzadors que –segons assenyalava Xavier Antich en un dels seus estudis sobre Levinas–, en la seva recerca de nous horitzons, reduïen la diferència de l'altre fins al sotmetiment. I els resultats han estat i són nefastos. Però no ens enganyem: *Potser* no és un pamflet jeremiàtic i reivindicatiu. *Potser* és una novella, una bona novella que planteja la complexitat amb senzillesa.

En 110 pàgines, dividides en 33 seqüències, amb descripcions despulades i diàlegs esquemàtics, Roca aconsegueix submergir-nos en un escenari de malson (el d'un Vietnam permanentment mobilitzat per produir, defensar-se i reconstruir), encara que molt tangible. I aconsegueix dir moltes coses. Entre d'altres, que cada individu percep la realitat, selecciona i organitza les dades que li ofereix l'entorn per poder sobreviure, a la seva manera. A més, fa una crida a una solidaritat que no projecti les pors i els desigs propis. La solidaritat amb l'estranger.

LLIBRES RECUPERATS

Per si el desert

ORIO LIZQUIERDO

Anuari dels catalans 1924-1925. Dalmau, Yuste i Bis. Barcelona, s.d.

El volum és fascinant. A la coberta, simplement el títol a la part superior, en tres línies, i els anys que recull al centre, tot en negre rivetejat de verd poma, el mateix color del filet que emmarca la portada. El lloc és en blanc, i a la contracoberta, a més del preu hi ha al centre un box que representa l'àliga, desafiant, posada sobre la branca.

A l'interior, després de la falsa portada i la portada interior, que recull les dades de l'editor, s'entra en matèria: llegiu, de més en més, els principals esdeveniments de l'any 1923. Per començar: "Conferència d'en Cambó a la Barceloneta. L'orador afirma el seu concepte de la unitat espanyola i declara inadequats els criteris radicals dins el catalanisme (dia 6)". La darrera entrada, el desembre de 1924, té tot un altre to: "Són executats dos condemnats pels fets de Vera, i el tercer condemnat a mort es tira dalt a baix d'una escala (dia 6). Se celebra el centenari de la naixença de Víctor Balaguer (dia 11). Mor a Barcelona l'illustre escriptor català Josep Roca i Roca (dia 15). Continua l'evacuació de posicions a la zona occidental del Marroc".

Després, sense solució de continuïtat, la pàgina següent ofereix un poema, *Entrada d'hivern*, de Costa i Llobera. I a continuació, Rovira i Virgili signa un text sobre *Els grans catalans del Vuitcent*, la darrera pàgina del qual és completada amb citacions de Rubió i Lluch, de Hynnam i dues de Jaurès. Seguidament, un altre poema, *A una noia de muntanya*, de Joan Draper, i després unes *Notes sobre la llengua catalana*, sense signar. Ara advertiu que els textos en vers, com el resum inicial de l'any, són estampats en pàgines enquadrades per un filet prim, mentre que amb els assajos se segueixen altres criteris tipogràfics. Us comenceu a preguntar, a més, les raons de l'ordenació dels textos, fins i tot per l'estructura del volum, però acabeu desistint.

FRAGMENTS, ESBOSSOS I CURIOSITATS

Un *Fragment* signat per Carner i el *Pigmalió*, de Llates, precedeixen l'*Esbós de la història de Catalunya*, de Ferran Soldevila, el text més extens, d'una trentena de pàgines i acompanyat d'il·lustracions. Sota l'epígraf *Els grans patriotes*, un text sense signar presenta la biografia d'Alexandre Petoefi, que precedeix una *Estança*, de Riba. Després, amb unes *Estances*, de López-Picó intercalades, *L'oncle d'Amèrica*, de Carles Soldevila, amb unes il·lustracions potser de Junceda, i *Pi i Margall i Barcelona*, de Carles Capdevila. Una *Oda a la tartana* de Fages de Climent és seguida per *Un curiós article de Valentí Almirall*, així el presenta un pretítol, sobre Andorra. Una portadella precedeix *Una dotzena de retrats a la ploma*, de Pla. Després, *El secret*, poema de Joan Minguet, un altre text anònim, *Barcelona un segle enrera*, i un poema de Garcés, *Cançó de bressol de la Verge*. Unes *Paraules d'Anatole France* precedeixen la *Balada de Mallorca* de Verdguer, que clou el volum.

¿A qui es deu l'estrany popurri, que sota el pretext probable de fer memòria de l'any finit acaba construint una memòria històrica, literària i fins i tot política per a ús de patriotes en temps de travessa del desert? Cap nom, cap altra dada no us ajuda a desvelar el misteri.